

UČINKOVITOST LAHKE PEHOTE NAD 500 METROV

Sodobni pehotni vojaki se danes po vsem svetu srečujejo z zelo različnimi tipi bojišč od džungle, puščave, preko gora, do strnjanih naselij in mest. Povsod se od njih zahteva, da so hitri in učinkoviti tako v spopadih od blizu in natančni ter enako učinkoviti na večje razdalje. Ameriška lahka pehota se je desetletja usposabljala za bojevanje na kratkih razdaljah s poudarkom na bližinskem boju, na podlagi izkušenj v preteklih vojnah in operacijah. Že na začetku vojne v Afganistanu leta 2002 pa so afganistanski uporniki začeli z učinkovitimi napadi na razdaljah nad 500 m.

KAJ SE DOGAJA NAD 300 M?

Po izkušnjah ameriških častnikov in podčastnikov, ki so se bojevali v Afganistanu, se je več kot 50 odstotkov spopadov z uporniki zgodilo na razdalji nad 300 m. Uporniki so se namreč hitro prilagodili oborožitvi in taktiki delovanja ameriških enot. V goratih predelih so pogosto ponavljali enak vzorec napadov z višje ležečih predelov z orožji srednjega in velikega kalibra, kot so mitraljezi, minometi, ročni raketometi na razdaljah nad 500 m. Razlogi za takšno delovanje so vsaj trije.

1. Večina ameriških in zavezniških enot v Afganistanu se je premikala in delovala z vozili, kar pa v gorah pomeni omejitve na vožnjo po cestah in dovolj širokih utrjenih poteh. Upornikom se je s tem ponujala večja možnost manevra in dokler na

prizorišče niso prišli bojni helikopteri, tudi razmeroma varen umik.

2. Ko so zavezniški vojaki izvajali pohode, pa je bila njihova glavna težava pretežka oprema. Posledica je bil neenakovreden spopad, ko so pehotne enote zelo težko izvedle hiter in učinkovit manever proti utrjenim upornikom na višje ležečih položajih, ki so bili oddaljeni tudi več kot 500 m.

3. Tretji razlog pa je oborožitev sodobnega vojaka s standardno jurišno puško kalibra 5,56x45, ki ima učinkovit doseg med 200 do 300 m, kar je za opisane razmere odločno premalo.

Tokrat bomo pozorni predvsem na tretji razlog, ki v zadnjih desetih letih vedno bolj postavlja v ospredje vprašanje, zakaj pehotni vojak ni dovolj učinkovit z

jurišno puško kalibra 5,56x45 in kje je problem. Tukaj ne gre samo za doseg in razdaljo. Po mnenju ameriškega majorja Thomasa P. Erharta so možnosti, da je pehotni vojak s svojim orožjem učinkovit proti nasprotniku, odvisne od naslednjih dejavnikov:

- sposobnost videti cilj, kjer so pomembne optične namerilne naprave,
- sposobnost zadeti cilj, kjer je odločilna taktična strelska izurjenost strelca,
- zmogljivost orožja v določenem naravnem okolju z zanesljivim delovanjem na večji nadmorski višini, v mrazu, vetru, vlagi, prahu in vročini,
- natančnost orožja,
- učinkovit doseg, kjer je pomembna razdalja, na kateri zrno še doseže smrtonosni učinek. (Erhart, str. 2–3)

Z analizo učinkovitosti ognjene moči ameriške lahke pehotne čete na razdaljah nad 300 m so raziskovalci prišli do zaključka, da je največja omejitev ravno v oborožitvi. Za učinkovit doseg nad 300, kaj šele nad 500 m, je v četi na voljo le šest puškomitraljezov M240¹, dva minometa 60 mm ter lahki oddelčni puškomitraljezi minimi². Ta oborožitev predstavlja samo 19 % ognjene moči čete. To pomeni, da na večjih razdaljah kar 81 % čete nima vpliva na potek spopada. (Erhart, str 4) V

Jurišna puška HK-416 z dodatki za učinkovitejše delovanje na večje razdalje. Za optično namerilno napravo M68 CCO (Close Combat Optic) je pritrjena še Aimpointova namerilna naprava s trikratno povečavo, ki omogoča lažje odkrivanje in prepoznavanje ciljev nad 300 m, skupaj s prednjimi nožicami pa strelcu omogoča tudi večjo natančnost zadetkov.

opisu taktično-tehničnih lastnosti jurišne puške M-4 sicer piše, da je učinkovit doseg na posamezen cilj 500 m, vendar se pri tem ne upošteva zmogljivosti naboja in polnitve tulca kalibra 5,56x45, ki ima realno učinkovit doseg do 200 m.

Sicer je res, da lahki pehotni četi, ki se premika peš in nima podpore bojnih vozil, preostane CAS, CCA³ in artilerijska podpora, kar pa še posebej v gorah ni vedno dosegljivo in poleg tega zahteva izurjene usmerjevalce združenega ognja⁴. Kljub vsemu je omenjeno dejstvo zaskrbljujoče in predmet resnih razprav ter iskanja rešitev.

Za lažje razumevanje problematike bom opisal primer, ki se je zgodil leta 2001 v Afganistanu.

IZKUŠNJE IZ OPERACIJE »ANAKONDA«

Marca leta 2001 je ameriška vojska z zavezniki na vzhodu Afganistana izvedla obširno operacijo »Anakonda« s ciljem zajeti talibane in borce Al Kaida v dolini Shah-i-Kot. V okviru te operacije so delovale tudi enote 10 gorske divizije, v okviru katere je bataljon 1-87 dobil nalogo, da s helikopterskim desantom zasede ključne prehode v južnem delu doline Shah-i-Kot in prepreči upornikom umik preko gorskih prelazov proti vzhodu in naprej v Pakistan.

Enote so delovale z zelo omejenim številom helikopterjev, saj je celoten bataljon za transport svojih enot dobil na voljo samo tri helikopterje CH-47 chinook. Bilo je jasno, da ne bo mogoče vseh enot prepeljati naenkrat v uro in pol oddaljeno dolino. To dejstvo je kasneje imelo velik vpliv na ognjeno moč in bojno učinkovitost enot.

Poslanstvo čete Charlie pod poveljstvom stotnika Nelsona Krafta je bilo, da 2. mar-

ca 2001 blokira komunikaciji »Jeep« in »Chrysler« v južnem delu doline Shah-i-Kot. Za transport je imel na razpolago dva helikopterja, s katerima je moral prepeljati tudi skupino poveljstva bataljona in bataljonsko podporno skupino z minometom 120 mm.

Stotnik Kraft je šele tik pred začetkom operacije zbral četo v Bagramu, ki je bila pred tem nameščena na sedmih lokacijah po različnih delih sveta (Afganistan, Uzbekistan, Kosovo). Tako je imel samo dva dni časa, da je opravil priprave in ponovitev naloge (rehearsal).

V okviru priprav je moral izdelati tudi načrt poletov s helikopterji na območje operacije. Bilo je jasno, da bosta opravljena dva poleta in da bo med prvim in drugim pristankom v dolini minilo kar tri ure in pol.

Za prvi polet so bili v prvem helikopterju določeni: poveljnik bataljona 1-87 s svojo skupino, poveljnik čete Charlie ter prvi vod. V drugem helikopterju pa drugi vod in oddelek minometa 120 mm. Minomet 120 mm je bilo najmočnejše orožje bataljona, ki je lahko učinkovito delovalo do 7200 m. Zaradi omejenega prostora v helikopterju je imela posadka minometa samo 48 min, od tega 38 visoko eksplozivnih min (high explosive), pet min z belim fosforjem in pet svetilnih min.

Za drugi polet so bili načrtovani tretji vod, minometi 60 mm in vsi ostali elementi bataljona.

POLET V OGNJENI KOTEL

V zgodnjih jutranjih urah drugega marca 2001 so trije helikopterji chinook z vkrancanimi deli čete Alfa in Charlie odleteli

Jurišna puška M-16 z optiko Elcan, 3-, 4-kratna povečava po izkušnjah veteranov afganistanske vojne omogoča učinkovite zadetke do 600 m.

proti dolini Shah-i-Kot. Dva helikopterja čete Charlie sta skoraj sočasno pristala ob 06.30 na LZ⁵ 13 in 13A. Drugi vod se je skupaj s posadko minometa takoj po pristanku na LZ 13 usmeril proti cesti »Chrysler«, da bi vzpostavil blokado. Prvi vod s poveljnikom čete in bataljona pa je z LZ 13A nadaljeval proti cesti »Jeep«. Vendar so že po nekaj minutah uporniki z grebenov in pobočij gor Khosa Chinah in Takur Ghar odprli močan ogenj na ameriške vojake pod seboj s srednjo in z težko oborožitvijo (mitraljezi, ročni raketometi in minometi 82 mm).

Ameriški vojaki so se v trenutku znašli v neposredni coni ognja upornikov. V prvem trenutku so jih najbolj ovirali težki nahrbtniki, zato je poveljnik čete sprejel tvegano odločitev, da jih odvržejo v bližini LZ-jev. Vendar so s tem odvrgli tudi dragoceno opremo za preživetje v gorah v bojnih razmerah: spalne vreče in toplo obleko za mrzlo okolje, rezervno strelivo za puškomitraljeze in mine usmerjenega delovanja. Nekateri vojaki so imeli v nahrbtniku tudi nočne opazovalne naprave. Zelo hitro je bilo jasno, da je ameriška enota v dolini obkoljena in da imajo uporniki na obeh grebenih sprednje opazovalce, ki so usmerjali podporni ogenj minometov 82 mm na položajih na gori Takur Ghar. Minometna mina je tako že v prvih minutah spopada v prvemvodu poškodovala poveljnika voda, vodnega podčastnika, vodnega vezista in specialista za usmerjanje ognjene podpore. Poleg tega so uporniki zelo dobro maski-

Ročni raketomet, bolj znan kot RPG, je v množični uporabi na večini bojišč po vsem svetu.

rali in utrdili svoje položaje po grebenih na obeh straneh doline. Že to dejstvo, da so bili uporniki na višje ležečih predelih, je predstavljalo za prvo desantno skupino hud problem. Poleg tega na odprtem zemljišču v prvih kritičnih minutah niti niso našli pravega kritja niti niso mogli razviti bojnega zaporedja. Še hujši problem pa je bilo dejstvo, da so uporniki delovali na razdalji nad 500 m in so bili za večino vojakov z jurišno puško M-16 oziroma M-4 nedosegljiv cilj. Ključni steber obrambe čete Charlie so bili tako minomet 120 mm, puškomitraljezi M240 in lahki puškomitraljezi minimi.

Minometna posadka je vlekla minomet 120 mm na nosilih (Skedco), kar je bil za vojake na nadmorski višini 2400 m pod nasprotnikovim ognjem velik fizični napor. Kljub temu jim je uspelo izstreliti nekaj min na Takur Ghar, kjer so imeli uporniki svoj minometni položaj. Seveda so uporniki zelo hitro odgovorili in s koncentriranim ognjem in prisilili posadko minometa, da so večkrat zamenjali položaj. Uporniki so približno vsakih 20 minut sočasno izstrelili več raket iz ročnih raketometov (RPG) in tako preprečevali učinkovito minometno podporo Charlie čete. Uporniki so poleg tega skoncentrirali močan ogenj na odvržene nahrbtnike v okolici LZ-jev.

Poveljnik čete Charlie je poskušal čim prej umakniti svojo enoto v primerno kritje, kjer bi lahko organiziral obrambo do prihoda bojnih helikopterjev. Na srečo so v bližini našli približno sto metrov dolg in šest metrov širok lijak v obliki nogometnega stadiona, ki je bil proti jugu odprt. Tako so se vsaj za silo umaknili

Puškomitraljez FN MAG odlikujejo izjemna zanesljivost, robustnost, ognjena moč in vesetranska uporabnost.

pred nasprotnikovim ognjem. Situacija je postajala vedno bolj kritična, kajti v prvih 30 minutah so imeli že 23 ranjenih. V lijaku so se razporedili v krožno obrambo. Vendar tudi na robovih lijaka niso imeli kritja pred neposrednim ognjem. Na robu zahodnega roba lijaka jih je s hrbita ogrožal neposredni oženj upornikov z gore Takur Ghar, enaka situacija pa je bila na drugi strani lijaka, kjer so s hrbitne strani streljali nanje z grebena gore Khosa Chinah.

SOSEDNJE ENOTE IN ZRAČNA ODpora

Tretji helikopter CH-47, ki je v dolino priletel v prvem naletu, je pristal na LZ 12 severno od LZ 13A in izkrcal prvi vod Alfa čete in izvidniški vod bataljona. Enako kot Charlie četa so se takoj znašli pod močnim nasprotnikovim ognjem. V tistem trenutku so bili odločilni lahki puškomitraljezi, s katerimi so poskusili vzpostaviti ravnotežje bojne moči. Skušali so se vkopati, vendar jim v zmrznjeni zemlji to ni uspelo.

Transportni helikopterji so po izkrcanju prve desantne skupine odleteli nazaj v Bagram, napolnili rezervoarje, vkrcali ostale vojake iz čet Alfa in Charlie ter odleteli proti LZ-jem v dolini Shah-i-Kot. Drugi pristanek je bil predviden približno ob 10.00, torej več kot tri ure po prvem pristanku. Vendar se zaradi spopadov enot na območju LZ 13 in 13A to ni zgodilo in helikopterji so z moštvo na krovu odleteli nazaj v Bagram.

Poveljstvo bojnih skupin je načrtovalo, da bo ameriške kopenske enote na celotnem

območju doline Shah-i-Kot podpiralo šest bojnih helikopterjev AH-64 apache neprekinjeno prvi dve uri in pol napada. Vendar jih je že na začetku zaradi okvare enega helikopterja v napad odletelo pet. V prvi uri in pol napada sta bila nato resno poškodovana dva helikopterja in tako so ostali samo trije, ki seveda niso mogli zagotavljati neprekinjene ognjene podpore enotam na tleh. Uporniki so se ob naletu helikopterjev umaknili v zaklone in jame ter helikopterje napadli s koncentriranim ognjem RPG-jev. Ko pa so helikopterji odleteli, pa so znova napadli desantirane enote na tleh.

CELODNEVNI SPOPAD ČETE CHARLIE

Spopad čete Charlie se je v lijaku doline Shah-i-Kot nadaljeval preko celega dne. Bojni helikopterji AH-64 so čez dan uničili nasprotnikove položaje na grebenu gore Khosa Chinah in pri vasi Marzak, vendar je bila četa Charlie še vedno zelo ogrožena s pobočij gore Takur Ghar.

Popoldne so dobili tudi letalsko podporo (CAS), vendar so se uporniki enako kot pri napadih helikopterjev umaknili v jame in luknje, potem pa zopet prišli ven in nadaljevali napade. Poleg tega so uporniki odprli ogenj na četo Charlie z dvema havbicama 122 mm, ki so ju imeli vkopani na višje ležečih predelih. Cevi na srečo niso mogli spustiti dovolj nizko, da bi dosegli lijak, v katerem so se branili, in mine so letele preko položajev čete.

Zmanjkalo je tudi streliva za minomet 120 mm in obramba čete Charlie je slo-

Redno čiščenje streliva, orožja in okvirjev je v prašnem gorskem in puščavskem okolju ključno za brezhibno delovanje orožja.

nela samo še na puškomitraljezih. Vendar je tudi zanje kritično primanjkovalo streliva, ker so imeli rezervno strelivo v nahrbtnikih, do katerih pa niso mogli. Poveljnik bataljona 1-87 podpolkovnik Camera je v koordinaciji z Bagramom skušal organizirati in uskladiti, da bi po sončnem zahodu s helikopterji pripeljali okrepitev, predvsem minomete 120 mm in 60 mm ter tretji vod čete Charlie.

Ko se je stemnilo, so pripadniki čete Charlie lahko veliko bolje videli položaje upornikov zaradi plamenov na ustju cevi. Nad bojišče je priletel bombnik B-52, ki so mu označili cilje z laserjem. Z nočjo se je spopad začel počasi umirjati. Zaradi velikega števila ranjenih je bila sprejeta odločitev, da okrepitev ne bo in da se v teku noči celotna skupina čete Charlie s helikopterji umakne z bojišča.

Ob 20.00 se je začela evakuacija ranjenecv na LZ 13A. S helikopterji blackhawk so prioritarno evakuirali 17 težje ranjenih. Ob 22.45 je stotnik Kraft izdal ukaz, da zberejo nahrbtnike, opremo in orožje ranjenih, za kar so potrebovali 45 minut.

Opolnoči so z dvema helikopterjema CH-47 evakuirali še ostale, kjer je bilo tudi veliko lažje ranjenih. V prvi helikopter so se vkrcavali dobrih sedem minut, pri drugem pa se je zavleklo vkrcavanje na 20 minut. Drugi helikopter je namreč pristal na napačnem mestu in je zato samo 5 vojakov prenašalo 20 težkih nahrbtnikov prve skupine do helikopterja. Bojni reševalci so ranjence oskrbovali kar med poletom v Bagram, kamor so prileteli tretjega marca že krepko čez polnoč.

ANALIZA IN ZAKLJUČKI

Iz poteka dogodkov lahko razberemo, da je bilo več vzrokov za težavno situacijo dveh vodov in posadke minometov desete gorske divizije v dolini Shah-i-Kot. Prvi je gotovo ta, da so imeli v četi Charlie (in tudi ostalih četah) pred začetkom operacije napačne obveščevalne podatke. Specialne sile, ko so bile na tem območju več tednov pred začetkom operacije, so opozarjale, da uporniki kljub zimi niso samo v vaseh, ampak predvsem utrjeni na grebenih nad dolino. Tega opozorila poveljstvo operacije Anakonda ni resno upoštevalo.

Druga kritična točka je bilo število transportnih helikopterjev – samo trije helikopterji za celoten bataljon. Poveljnik čete je zagotovo razmišljal o tem, kako v času med prvim in drugim desantom zagotoviti dovolj ognjene moči. V veliki meri se je zanašal na minomet in bojne helikopterje. Vendar če bi pričakoval tako srdit napad, bi verjetno ravnal drugače. Resnično situacijo je četa Charlie spoznala šele po izkrcanju na LZ-jih, ko so helikopterji že odleteli. Večine vojakov, ki so bili oboroženi z jurišnimi puškami, se ni moglo vključiti v spopad. Več puškomitraljevov in minometov 60 mm bi zagotavljalo večjo ognjeno moč in s tem tudi večjo možnost manevra. To so kasneje v Afganistanu učinkovito izvajale britanske enote, ki so po potrebi okrepile vod z dodatnimi puškomitraljezi.

Strokovnjaki zato skušajo odgovoriti na vprašanje, kako izboljšati učinkovitost pehotne oborožitve na razdalji nad 300 oziroma 500 m. Popolnoma jasno je, da se vsaka država odloča o izbiri kalibra in orožja na dolgi rok in da tukaj ni hitrih sprememb. Kratkoročne rešitve so zato predvsem v modularnem pristopu opremljanja, izobraževanju in usposabljanju ter večji pozornosti pri vzdrževanju orožja.

Modularni pristop opremljanja pomeni, da pehotni vojak prilagaja opremo glede na trenutni tip bojišča. V Afganistanu so ta princip učinkovito izvajale britanske enote, ki so po potrebi okrepile vod z dodatnimi puškomitraljezi in zagotovile ustrezno ognjeno moč. Drugi značilni primer modularnega pristopa pa je razvoj in uvedba letve (picatinny) na jurišnih puškah in puškomitraljezih, na katere se

pritrjujejo ustrezni dodatki za različne tipe bojevanja in bojišč.

Najhitrejši in najučinkovitejši ukrep na tem področju so izboljšave na področju izobraževanja in usposabljanja vojakov. Vsak vojak mora najprej razumeti zmožljivosti in omejitve pehotne oborožitve. Sledi strelsko usposabljanje, kjer je težišče na izboljšanju taktične strelske izurjenosti strelcev. S tem sicer ne povečajo dometa orožja, ampak natančnost zadetkov na maksimalnem dometu orožja. Tretji pomemben element pa je vzdrževanje orožja, kjer smo pozorni na tri osnovne elemente: redno čiščenje orožja, streliva in okvirjev, še posebej ključnih delov, pravilno uporabo maziv in olj ter stopnjo obrabljenosti orožja in okvirjev.

Seveda pa raziskave potekajo tudi v smeri razvoja oborožitve in streliva, kjer zadnji rezultati med drugim kažejo novosti pri izbiri kalibra. Najbolj univerzalen kaliber naboja pri jurišnih puškah naj bi bil med 6 in 7 mm, ki bi zagotavljal daljši učinkovit doseg, po drugi strani pa se ne bi bistveno povečala teža.

Miha Kuhar

Viri:

- Lester W. Grau/ Dodge Billingsley. 2011. Operation Anaconda. USA. University Press of Kansas.

- Maj Thomas P. Erhart US Army. 2009. Increasing Small Arm Lethality in Afghanistan: Taking Back the Infantry Half-Kilometer, School of Advanced Military Studies US Army Command and General Staff College. Fort Leavenworth, Kansas.

¹ M240 = puškomitraljez kalibra 7,62X51 NATO. V oborožitvi Slovenske vojske je belgijski model z oznako FN MAG.

² Minimi (M249) = lahki puškomitraljez kalibra 5,56X45 NATO. Pripadniki 10. gorske divizije so v Afganistanu leta 2001 uporabljali model kalibra 7,62x51 NATO z imenom maksimi.

³ CAS = Close Air Support, CCA = Close Combat Attack

⁴ Prednji opazovalci, usmerjevalci posredne ognjene podpore, usmerjevalci združenih ognjev.

⁵ LZ = Landing Zone, območje pristajanja helikopterjev